

כ"ט חשון, תשע"ט
07 נובמבר 2018
חוזר ילדן מס: 713/11/2018

הנושא: עדכון ההנחיות למתן קצבת ילד נכה עבור ילדים הסובלים מעיכוב התפתחותי - DQ נמוך

1. כותב החוזר: פרופ' יעקב יהב, הלשכה הרפואית.
2. השתתפו בכתיבת החוזר:
ד"ר אבי שכטר, ד"ר דניאל ברש, ד"ר ארי הלוי וד"ר מילה ברק, הלשכה הרפואית.
ד"ר הדר ירדני, שרית ארביב ימיני, המחלקה להתפתחות הילד ושיקומו, משרד הבריאות.
3. מאשר החוזר: ד"ר ישי אוסטפלד, המנהל הרפואי והרופא הראשי.
4. תוקף: החל מיום פרסום החוזר.
5. כל הגרסאות הקודמות בנושא זה בטלות.

מטרת החוזר:

1. להגדיר את הכללים לקביעת זכאות לגמלה לילדים עם עיכוב התפתחותי, בהסתמך על מדד DQ.
2. להגדיר את הכללים לקביעת הזכאות על סמך מסמכים רפואיים, ללא בדיקת הילד בוועדה.
3. לעדכן את חוזרי הלשכה הרפואית הקודמים בנושא זה.

כללי:

1. גמלת "ילד נכה" (ילד"ן) מיועדת למשפחתו של ילד חולה בשל העומס הטיפולי הנגרם להוריו עקב הלקות הרפואית ובכדי להקל על ההתמודדות עם הלקות ובגידול הילד. על כן, הזכאות מבוססת על הערכת ה"עומס הטיפולי" הנובע מהלקות ולא דווקא על סוג הלקות.
2. התקנות בנושא גמלת ילד"ן מפרטות עילות שונות, לפיהן נקבעת זכאות בהיקף של "מחצית מקצבת יחיד מלאה" (50%), "גמלת יחיד מלאה" (100%) ו"תוספת לגמלת יחיד מלאה"

(188%).

- הזכאות, לפי העילה "תלות בעזרת הזולת" (50% או 100%), נקבעת בהתאם לניקוד הנצבר.
- חוזר זה מפרט את הנושאים השונים שעל הרופא להביא בחשבון בעת בחינת זכאותם של ילדים הסובלים מעיכוב התפתחותי, בהתאם לנתוני ה-DQ.
- החוזר מיועד לקבוצת הגיל של תשעה חודשים ועד 5 שנים (משום שלאחר גיל זה ניתן לערוך אבחון "מוגבלות שכלית התפתחותית").
- את הזכאות לגמלה, במקרים של עיכוב התפתחותי יש לבחון לפי העילות הרלוונטיות הבאות:
 - א. "השגחה חלקית" (50%, לפי סעיף 9 בטופס האבחון).
 - ב. "השגחה קבועה" (100%, לפי סעיף 10 בטופס האבחון).

רקע קליני:

- מדד ה-DQ נועד לפשט את אופן הצגת האיחור ההתפתחותי של הילד ולסייע בהערכת התפקוד בגיל "טרומ בית הספר" (שהוא גיל הקשה יותר בדרך כלל להערכה).
- ה-DQ משמש בדרך כלל לצורך "סקר" התפתחותי, על מנת לאתר ילדים הזקוקים להערכה וטיפול נוספים. אולם בילדים להם ציונים נמוכים מאוד, מדד DQ עשוי לחזות גם בעיות התפתחותיות עתידיות.
- המדד מקובל בשימוש להערכת בני תשעה חודשים ועד 5 שנים. לאחר גיל זה ניתן לערוך אבחון "מוגבלות שכלית התפתחותית").

מדד ה-DQ (Developmental Quotient)

- המדד מקובל כשיטת הערכה התפתחותית במכונים להתפתחות הילד בישראל.
- המדד בנוי מהיחס המספרי שבין הגיל התפקודי של הילד לבין גילו הכרונולוגי.
- ציון DQ ניתן בחישוב חשבונאי:
$$\text{Developmental Quotient} = ((\text{developmental age}) / (\text{chronological age})) * 100$$
- במקרה של פגות בעקבות לידה מוקדמת (לפני שבוע 37 להריון) ועד גיל שנתיים, יש להשתמש בגיל הכרונולוגי.
- בפסיכולוגיה התפתחותית מקובלים כיום שלושה כלי אבחון להערכת רמת התפתחות של ילדים בגיל הרך:
 - א. סקלת Bayley-II, בוחנת ילדים מתחת לגיל 42 חודשים וכוללת 2 חלקים עיקריים:

זכויות החולה הן החובה שלנו

- Mental Developmental Scale (MDI) מבחן הבודק את ההתפתחות המנטלית, הכוללת מרכיבים של קוגניציה, הבעת שפה, הבנת שפה ומוטוריקה עדינה. מבחן זה מאפשר בנוסף להפקת ציון התפתחותי מנטלי להמיר את הציון הגולמי שהושג לציון תואם גיל ובאמצעותו לדרוג DQ, המתייחס לתפקוד המנטלי וכולל את ארבעת המרכיבים שצוינו לעיל.
- Psychomotor Developmental Scale (PDI) אשר בוחן את ההתפתחות המוטורית. מבחן זה הינו ישן יחסית וצפוי לצאת משימוש.
 - ב. סקלת Bayley-III, סקלה חדשה יותר הכוללת את החלקים הבאים:
 - סקלה קוגניטיבית: מידת ההתייחסות לחפצים מוכרים ולא מוכרים, מעקב אחר חפצים, משחק דמיוני וכן כולל מרכיבים ביצועיים (מוטוריקה עדינה).
 - סקלה שפתית: הכוללת ציוני תקן וציונים תואמי גיל בתחומי הבנת שפה והבעת שפה, למשל - זיהוי חפצים ואנשים, מילוי הוראות, שיום חפצים ותמונות.
 - סקלה מוטורית: הכוללת ציוני תקן וציונים תואמי גיל בתחומי מוטוריקה גסה ומוטוריקה עדינה.
 - ג. מבחן מאלן (Mullen scales of early learning), ניתן לביצוע בילדים עד גיל 68 חודשים והוא כולל התייחסות למרכיבים ההתפתחותיים הבאים: הבנת שפה, הבעת שפה, תפיסה חזותית ומוטוריקה עדינה. קיים גם סולם להערכת תפקוד בתחום המוטוריקה הגסה, הניתן להעברה עד גיל 33 חודשים בלבד.
- 6. מבחנים אלה מאפשרים חישוב ציון DQ סופי, הנעשה ע"י חישוב ממוצע של הסעיפים הנ"ל.
- 7. חשוב להדגיש שרופא יכול לבצע את ההערכה התפקודית לפי כלי הערכה שונים כגון Gesell, Cat/Clams, דנבר, גריפית' ומבחנים אחרים, בהתאם לשיקול דעתו הקליני.

אופן קביעת הזכאות לגמלת ילד"ן:

1. גמלה בגין DQ תאושר לילדים בהתאם למבחנים הרלוונטיים, תואמי גיל.
2. הרופא יקבע את תאריך תחילת הזכאות בהתאם למועד בו אובחן הילקוי או בהתאם למועד הופעת התסמינים המתועדים, לפי המוקדם מבינם.

3. יש לקבוע את הגמלה עד גיל 5 שנים, משום שמגיל זה ואילך יש להמציא את האבחון העדכני המתבצע על ידי משרד הרווחה.
4. העילות בגינן ניתן לקבוע זכאות לילדים עם עיכוב התפתחותי (ראה גם טבלה מצ"ב):
א. "השגחה חלקית", (50%, לפי סעיף 9 בטופס האבחון) - יש לקבוע את הזכאות לפי עילה זו, לילדים להם ציון DQ 56-62.
ב. "השגחה קבועה" (100%, לפי סעיף 10 בטופס האבחון) - יש לקבוע את הזכאות לפי עילה זו, לילדים להם ציון DQ נמוך מ- 56.

אופן פרוש הדו"ח הרפואי:

1. יש להסתמך רק דו"ח רפואי ממכון או מיחידה להתפתחות הילד, המוכרים על ידי משרד הבריאות.
2. על הדו"ח להיחתם ע"י רופא מוסמך (רופא התפתחות הילד או נוירולוג ילדים) או על ידי פסיכולוג התפתחותי. על כן, אין חובה שהדו"ח יחתם על ידי שניהם.
3. אין להסתפק בדו"ח הכולל ציון DQ "כללי" בלבד, ללא פרוט תוכני של כל מרכיביו.
4. לגבי כל תחום המתואר בדו"ח יש לצרף ציון תואם של גיל ההתפתחות.
5. ניתן להסתפק בציוני DQ של ארבעה מרכיבים התפתחותיים מתוך הרשימה המפורטת להלן: מוטוריקה גסה, מוטוריקה עדינה, הבעת שפה, הבנת שפה, תפישה חזותית והתחום הקוגניטיבי. הציון הממוצע של ארבעה מרכיבים מבין אלו יקבע את ציון ה DQ.
6. במקרים בהם הדו"ח מפורט ומכיל מידע ברור לגבי תפקוד הילד בלפחות ארבעה מרכיבים/תחומים התפתחותיים, ניתן לקבוע זכאות גם ללא דו"ח של פסיכולוג התפתחותי.
7. במקרים בהם הדו"ח הרפואי אינו עומד בקריטריונים האמורים לעיל, אולם מצורף אליו דו"ח פסיכולוג התפתחותי מפורט, ניתן לקבוע זכאות על פיו.
8. לגבי Bayley-II הציון הסופי כולל בחובו תפקוד בארבעה מרכיבים ולכן אין לדרוש ציון DQ לכל תחום בנפרד. במקרה זה, יש לדרוש ציון כללי תואם גיל ולא להסתפק בציון ה MDI בלבד.
9. במקרים בהם בדו"ח לא מצוין ציון DQ ממוצע אך הוא כולל הערכה של הגיל התפקודי/ התפתחותי לעומת הגיל הכרונולוגי בכל התחומים הנ"ל - על הרופא המנהל את המקרה

בביטוח הלאומי, לחשב את ערך ה-DQ לפי הנוסחה הבאה: $DQ = 100 \times (\text{גיל כרונולוגי/גיל תפקודי})$.

קביעת הזכאות בוועדה הרפואית:

1. ועדה רפואית תקבע זכאות על פי ציון DQ, ללא נוכחות הילד בוועדה.
2. אולם ניתן, לפי שיקול דעתו של הרופא מנהל המקרה בביטוח הלאומי, לזמן הילד לבדיקה בוועדה.
3. בהעדר מסמכי אבחון קבילים, כמפורט לעיל, יש לבקש השלמת המסמכים ובמידה והמסמכים אינם מספקים יש לזמן את הילד לבדיקה בוועדה הרפואית.
4. במקרים בהם גם בוועדה הרפואית לא ניתן לקבוע אבחנה וזכאות יש להעביר את התיק ללשכה הרפואית להחלטה לגבי המשך טיפול.
5. רופא הוועדה הרפואית יקבע גם את מועד תחילת הלקות, בהתאם למועד בו תועדו לראשונה ברשומות הרפואיות התסמינים שהובילו לאבחנה. אולם, מועד הזכאות לגמלה רטרואקטיבית תקבע בהתאם לקבוע בחוק.
6. סכום אופן קביעת הגמלה:

עילת הזכאות	תכולה	ערך DQ
"השגחה חלקית" - מחצית גמלה מלאה, לפי סעיף 9 בטופס האבחון	מגיל האבחנה או ממועד הופעת התסמינים המתועדים - המוקדם מבינם ועד גיל 5	56-62
"השגחה קבועה" - גמלה מלאה (100%), לפי סעיף 10 בטופס האבחון	מגיל האבחנה או ממועד הופעת התסמינים המתועדים - המוקדם מבינם ועד גיל 5	<56

הערות לחוזר:

1. זכאות לגמלה (בהתאם לעילות השונות שלעיל), עשויה להשתנות בהתאם למצבו הרפואי המשתנה של הילד החולה ועל כן, עשויה להשתנות עם הזמן.

2. על ההחלטות בוועדות הרפואיות להסתמך על אבחונים התפתחותיים שנערכו במכון להתפתחות הילד לצרכים קליניים, כחלק משגרת הטפול והמעקב הרפואי אחריו.
3. במקרים בהם סבר רופא בוועדה הרפואית, משיקולי "מיצוי זכויות", כי יתכן שילד שאינו מוכר ככזה סובל מ"עיכוב התפתחותי", יפנה את הילד (עם מכתב רפואי מלווה), באמצעות הרופא המטפל בקהילה לביצוע בירור במכון מוכר להתפתחות הילד. במקרים אילו ניתן לקבוע זכאות זמנית על סמך הנתונים העומדים לרשותו של רופא הוועדה עד לקבלת תוצאת האיבחון ולא יותר משנה.
4. במקרים בהם גם בוועדה הרפואית לא ניתן לקבוע אבחנה וזכאות יש להעביר את התיק ללשכה הרפואית להחלטה לגבי המשך טיפול.
5. על הרופא לקבל החלטה עצמאית, ללא השפעה זרה ותוך ראיית טובתו של החולה. במקרה התלבטות, יש להחליט תמיד כשטובת החולה והוריו הן המובילות.
6. במקרים בהם יקבע הרופא זכאות באופן שונה מהקבוע בחוזר זה, חלה עליו חובה מיוחדת לנמק את ההחלטה.

ד"ר ישי אוסטפלד
המנהל הרפואי והרופא הראשי

חוזר המנהל הרפואי

הלשכה הרפואית

לוח תפוצה:

כלל הרופאים

ד"ר מרק טרגין, פרופ' יעקב יהב, ד"ר אבי שכטר, ד"ר דניאל ברש,
ד"ר ארי הלוי, ד"ר מילה ברק, גב' יעל גולן, גב' ציפה פינקל, הלשכה רפואית
גב' לימור לוריא ומנהלת אגף נכות
גב' ירונה שלום, מנהלת אגף וועדות
גב' אילת כהן קלזנר, מנהלת תחום נכויות מיוחדות
מנהלי הסניפים

W:\Yeuz_Refui\05031464 עבור נכה עבדן חוזר ההנחיות למתן קצבת ילד נכה עבור W:\Yeuz_Refui\05031464
docx ילדים הסובלים מעיכוב התפתחותי.